Minner fra 9. april

Av Edmund Schilvold

Publisert i Moss Dagblad

Mange i Moss er av nordlandsk herkomst. 73-årige Odd Ottesen er en av dem. Han var bare gutten da tyske soldater kom til bygda Frøskeland nord for Sortland.

- 9. april husker jeg veldig godt. Min mor hadde hørt at det muligens kunne bli krig, men kommunikasjonene var lite utbygd den gangen, så hun visste ikke noe særlig om hva som var i ferd med å skje. Hun sendte oss på skolen som vanlig den morgenen, og da var det ennå full vinter, og vi hadde en skolevei på fem og en halv kilometer. Det kunne være stritt for en liten gutt å gå så langt, men jeg hadde følge med en god kamerat, og vi somlet og lekte litt på veien, smiler Ottesen. Han begynte tidlig, den gamle idrettsmannen.

- Men den skoledagen ble kort, for da vi kom fram, sto læreren vår på trappa og gråt, og han sendte oss hjem. Vi skjønte ikke alvoret, og ble jublende glade over å få fri, for da kunne vi få sett på rypesnarene som vi hadde stående oppe på fjellet, ler Ottesen.

Moren gjorde store øyne da han kom tilbake så tidlig, og Ottesen måtte forklare hva som hadde skjedd? ”Sto Hovland og gråt?” Det kunne hun nesten ikke tro. For lærer Sverre Hovland var av den stramme skolemestertypen som sjelden viste følelser. Men slik var det, og Ottesen skiftet over til hverdagsklær og gjorde seg klar til å møte kameraten og dra opp til rypesnarene.

- Da vi skulle til å gå, så vi at folk hadde stimlet sammen, og de som hadde radio, kunne fortelle at det tyske skipet Blücher var blitt senket i Drøbaksundet, og at det faktisk var krig. Mor kom gråtende til, og det gjorde et forferdelig sterkt inntrykk på meg. Først trodde jeg at det gjaldt far, som var syk, men det var krigen hun fryktet, og hun satt med ansvaret for både meg og mine seks søsken, forteller Ottesen.

De to kameratene dro likevel opp på fjellet, men snarene var tomme, og da de kom ned igjen, var det kommet folk for øre at skipene ”Eidsvoll” og ”Norge” var blitt skutt i senk inne ved Narvik, for da var tyskerne på vei inn Ofotfjorden.

- Vi så ikke noe til tyskerne i Frøskeland den dagen, men dagen etter, den 10. april, begynte svarte, skremmende fly i sirkle over oss i lav høyde, og da stakk vi ned i kjelleren og gjemte oss. Jeg husker at moren min satte seg i forbindelse med min nest eldste søster, Solveig, for mannen hennes, Ole, var ved Narvikfronten. Men Solveig visste ingenting, bare at Narvik var falt i tyske hender, fortsetter han.

Blant de voksne i bygda ble stemningen stadig mer amper, og hjemmet til Ferdinand Lien ble det nye samlingspunktet. Han hadde nemlig ansvaret for både posten og telefonsentralen, og var godt orientert om utviklingen.

- Vi ungene var fortsatt mest opptatt av at skolen var stengt, men vi så jo eldre folk som gråt, og det var vel ansiktene til de voksne som fikk oss til å begynne å tenke. Mange av dem hadde opplevd 1. verdenskrig, og de skjønte mye mer enn oss av hva som foregikk, sier Ottesen.

Omkring 12. april begynte de første tyske soldatene å dukke opp. Da hadde Ottesen og de andre ungene begynt på skolen igjen, men inne på skoleområdet var det fullt av hekkende ærfugl, og den begynte tyskerne å skyte for å skaffe mat. Da marsjerte Hovland ned for å jage soldatene vekk, og de lystret ordre, pakket sammen og dro.

- I ettertid har jeg ofte lurt på hvorfor Hovland ikke ble arrestert. En har jo lest om alle lærerne som ble sendt til Kirkenes. Det er mulig at tyskerne fikk respekt for han, smiler Ottesen.

Utover sommeren ble det for risikabelt å dra på sjøen for å fiske, for da begynte det å drive inn miner. Men det var mange rike ørretvann i området.

- Vi holdt familien med fersk fisk, og så hadde vi et lite land med poteter, en ku og noen geiter, så vi var heldige slik sett. Men vi hadde verken strøm eller innlagt vann, og klærne vasket moren min i en iskald fjellbekk, forteller han. Det var en helt annen verden enn dagens samfunn.

- Så hadde en av brødrene mine, Hermod, bestemt seg for at han skulle skyte en tysker, for det var én han ikke likte, og han visste hvordan han skulle få tak i våpen. Tyskerne hadde nemlig etablert seg bare en kilometer fra oss, og når de måtte på do, brukte de naboens toalett, et utedo som lå inne i fjøset. Når de gikk inn, hang de revolveren og bandolæret over døra, og da snek Hermod seg fram. Mor ble helt fortvilet, for han kom hjem med det ene våpenet etter det andre, og det kunne lett ha blitt oppdaget. Men soldatene våget ikke å fortelle sine overordnede at de hadde mistet noe, for da risikerte de å bli sendt til Østfronten, og det var jevngodt med dødsdom, erindrer Ottesen.

- Men det var mange kjekke karer blant soldatene. De oppførte seg i alle fall pent mot oss, og vi ungene var stadig sammen med dem. ”Hast du Bong-

Bong?” spurte vi. Det var sukkertøy, det. Jeg tror faktisk de ble glade i oss, og mange av dem hadde selv barn hjemme i Tyskland. Jeg husker en av soldatene begynte å gråte hjemme hos moren min, forteller Ottesen.

Fem år etter at krigen kom til Frøskeland, var den endelig over. Tidlig på morgenen den 9. mai i 1945 begynte folk å feire frigjøringen.

- Folk samlet seg nede i veien og jublet og hoiet. Det var ikke mange som hadde flagg, men en gammel kjerring, hun hadde flagg, og hun begynte å vifte og rope. Da skjønte vi at noe virkelig stort hadde skjedd. I Oslo begynte jo festen den 8. mai, men vi lå jo langt nord i bakvendtland, ler Ottesen. I pinsen i 1953 kom han til Moss som utlært møbelsnekker og fikk jobb på Værven. I dag nøler han ikke med å kalle seg mossing.